

Ov. 8952 D 36

Dunlop, Hendrik

aan

Snouck Hurgronje, C.

1 brief

1916

Delft 22 Juni 1916 01

Aanvaardte Heer Professor,

Het is wel zeer vriendelijk van u, mijn boekje zoo spoedig te lezen. Ook ik had de drukfouten gezien, behalve de fout in het woord Mahdi. Daarmee lijkt alweer dat ik zooals velen, een woord niet lees maar er naar naar raad. Men zegt dat de meeste lezers nog niet de helft der letters werkelijk zien. -

Het is waar, dat ik nogal eenzijdig anti-Centralen heb geschreven; maar ten eerste meen ik het. En ten tweede wordt men in Engeland en Amerika absoluut niet gelezen als men niet anti-German is; of zij het wordt men dan erg gewantwoord.

Ten einde niet het air te hebben van eenzijdigheid, had ik het boekje eerst veel minder anti-Duitsch gemaakt. Maar een Amerikaanse dame wie ik het meegaf naar Amerika zond het mij terug met het advies, zeer sterk partij te kiezen, anders las geen mensch het!

Ik vrees dat ik wel gelijk hebt met mijn denkbeeld voor niet te verwezenlyken te houden. Maar daar moet ik toch tegen-over stellen dat er tegenwoordig heel wat over geschreeven wordt, en dat niet alleen door kleine leyden zooals ik, maar door groote heeren zooals Bryan, Roosevelt, Grey, en tal van anderen.

ook ligt unificatie in de lijn van de ontwikkeling der wereld. Dat klemt te meer een er voor gedachten-wisseling geen afstanden meer bestaan. Dat is nu juist het geval geweest op onze planeet. De menschen zijn vlak bij elkaar. Over enkele jaren kan byv. de Gouverneur Generaal alles per telefoon met het Min. van Kol. in den Haag bespreken. — Al die uitvindingen hebben eigenlijk alles geheel veranderd. — De leden van een Internationaal Parlement kunnen voortdurend over hun eigen telefoontijl met hun Reg. in voeling blyven: ieder oófpublik. — Ik beweere dat niet de nationaliteit de lieden gescheiden houdt, maar de levensopvatting. Zoo geloof ik dat een Russische Grootvoet veel meer het land heeft aan een Russischen liberaal of socialist dan aan een Pruisischen Junker; dat een man

4

04

als de Keyser zich veel meer op zijn gemak gevoelt met een Pruisischen Agrarier dan met een Hollandschen vyhandelaar of vrijdenker. — Als een gewoon mensch zou als ik byv. in den vreemde is, dan gaat hij liever om met vreemdelingen van ongeveer dezelfde opvoeding dan met landgenooten die in dat opzicht van hem verschillen. De individuen zijn voor het grootste gedeelte van hem wezen: internationaal. —

Wat ons eigen land aangaat, mag ik er toch wel op wijzen dat in den tyd nog van onze groot- of overgrootvaders ons land een los samenhangend geheel van republieks was. En uit dien hoofde (o.a. ook) geen leger en vloot had en ten ander ging toen een groote oorlog uitbrak zooals deze. De inrichting en de eenheid van den Staat zijn er toch wel op verbeterd. De eene stad of provincie hoefde nu niet op zijn 11 en 30ste te gaan informeren hoe de andere er over denkt. Er kunnen een plotseling flinke dingen gedaan worden. — Een generatie of vier vijf geleden kon het een

5

05

Had als Amsterdam niets schelen wat er met de reet off land gebeurde. Amsterdam onderhandelde op eigen hantje met de Amerikanen. Ik vermag maar heel weinig verschil te zien tusschen de handing van het eene Ned. republiek te zynover het andere en ^{van} den eenen Europ. Staat te zynover den andere. — Een Franinger en een Zeeuwer hadden net even veel of even weinig het land aan elkander als een Zweed aan een Roemeeniër. — Wij verbazen ons nu over de razernij waarmede de lieden hier in den tyd der Hoeksche en Kabelj. twisten elkander te lijf gingen. Zoo zal men in later eeuwen de Europeanen van onzen tyd wel handlen voor allerbedenkelijke lieden, bezeten door allerlei kwaadaardige en lage neigingen en lieten, een hoop dwazen en schreemwers. Maar vooral zal men zich verbazen over de onuitsprekelijke onnoozelheid der Germanen die gearganiiseerde moorden prachtig vinden en zichzelf als objecten daarvoor aan hem offerhoofden aanbieden. Oh quel has d'imbéciles!

„ Nu zegt men wel tegen de droomers
 „ en idealisten: vriend, wat zij aan-
 „ prijst is heel mooi, maar het kan
 „ niet. Maar dan magen de droomers
 „ het volgende antwoorden: „ Indien
 „ ik u voorgestelde, om heden, 22 Juni
 „ te maken tot: zusteren, 21 Juni; indien
 „ ik u voorgestelde, te zorgen dat de
 „ zon morgen ochtend niet op gaat;
 „ indien ik u zeide dat het nu waar
 „ eens uit moet wezen met de
 „ zwaartebracht, dan zoudt zij
 „ of mij houden voor een gedisequi-
 „ libreerd persoon en met een vinger
 „ veelbetekenend naar een voorhoofd
 „ wijzen; of zij zoudt antwoorden:
 „ „waarde vriend, hoe kunt gy
 „ „verlangen dat wij de natuur-
 „ „wetten, de logica der feiten gaan
 „ „veranderen? Dat kan geen mensch
 „ „doen? - Maar een stel ik u
 „ „voor, iets te veranderen, hetwelk
 „ „binnen het bereik ligt van een

„ eigen wil, hetwelk in strijd is
 „ met een natuurwet: den voorlag.
 „ Want het is, onder de menscheijke
 „ wezens, een natuurwet, dat zij
 „ elkander niet moeten dooden.
 „ Zij weten het heel goed, zij roepen
 „ het compleet aldoor van de
 „ daken af. Als iemand een ander
 „ doodt, dan zyn de anderen er
 „ verantwoordig over, en maken
 „ den daader onschadelijk. Zy zyn
 „ zelfs al heel boos als men iemand
 „ doodt die nog niet eens geboren
 „ is. Sedert jaarduizenden hebben
 „ ze er bibliotheken vol over ge-
 „ schreven: over de menscheijheid,
 „ dat de menschen elkander niet
 „ dooden. - Tracweens, ze zyn nu
 „ al zo's ver dat normale lieden
 „ liever alles zonden doen dan andere
 „ lieden dooden. Men kan er hen
 „ niet toe krijgen. U moet het maar
 „ eens met een paar willekeurige
 „ menschen probeeren, en hun zeggen

„ (bgo. dat iemand die geen keintje
 „ heeft zeggen dat hy zyn beurenman
 „ die wel een keintje heeft, moet
 „ daadenaken en in het keintje gaan
 „ zitten) elkander te doaden. Zij zullen
 „ te zeggen dat zij van het verstand
 „ beroofd zijn. Dat zullen zij zeggen
 „ omdat zij: niet-doaden de na-
 „ tuerlyke zaak van de wereld
 „ vinden. En nochtans handt zij
 „ vol, dat het niet mogelijk is,
 „ hem te beletten, elkander bij
 „ honderd duizenden wel te doaden?
 „ Maar zij keunt hem dat heel
 „ goed beletten, als sy maar
 „ wilt. Want de staten worden
 „ geregeerd door staatslieden,
 „ achter wie staan: geleerden,
 „ en invloedrijke personen. De
 „ kleine luyden hebben heel weinig
 „ in te brengen, en hebben ook
 „ eigentlyk liever niets in te brengen;
 „ als zij maar geen honger hebben
 „ en geen koue lyden kan hem de
 „ reet niet veel schelen, en zij

„ keunt hem tot alles krijgen.
 „ Dat is sedert Aug. 1914 wel
 „ heel duidelyk gebleken. Zij
 „ staatslieden, en, indirect,
 „ zij geleerden en invloedrijken,
 „ zij zijn de denkers, zij zijn
 „ de daemers. Zij lieden hebt
 „ hem gebracht tot massa-
 „ slaand. Maar zij haken
 „ moord; zij vinden dat iets
 „ afschryselijks. Doch hebt zij-
 „ lieden er hem toe gebracht.
 „ Nu keunt sy moeilyk vol-
 „ houden dat zij er hem niet
 „ toe keunt krijgen datgene
 „ ketwelt zy-zelven verfoeien,
 „ na te laten. Dat maakt, in-
 „ tegendeel, veel gemakkelijker
 „ zyn. Maar zij niet datgene,
 „ zonder ketwelt de menschen
 „ niets tot stand brengen:

4 het geloof. Zij denken dat
 4 er geen gelooven meer zullen
 4 zijn. Maar zij vergist u.
 4 De verouderde menschen-wereld
 4 heeft wel meer van die
 4 tyden gekend. Maar zij
 4 vindt altijd een uitweg
 4 in de richting van zelf-
 4 behand. Er is moeten de
 4 oude gelooven, als zij niet
 4 meer in den vorm van den
 4 Tijd gezaten kunnen worden,
 4 verdwijnen en dan zal
 4 het nieuwe komen, en de
 4 Eenheid brengen."

Zoo, geloof ik, zouden
 de dichters, die noch
 staatslieden, noch geleerden

zijn, mogen spreken.

De gebeurtenissen in Arabië
 zullen u wel zeer bijzonder
 interesseren. Ik hoop dat
 u ^{voor} de lezers in Nederland
 uw licht weder eens zult
 laten schijnen, want uw
 boek over Mecca is niet
 binnen het bereik der
 meeste.

Ik hoop weldra in de
 gelegenheid te zijn, u en
 mevrouw mijne opwachting
 te komen maken, en naem
 mij na beleefde groeten
 met de meeste hoogachting

uw dienaar

Kommlaf